

اهمیت و جایگاه فرزند آوری از منظر آیات و روایات

سیده محترم سید احمدی^۱

چکیده

فرزندآوری به عنوان امری اصیل، فطری و مطلوب، در آموزه‌های دینی اسلام از اهمیت بسیاری برخوردار است. در سطح خانواده، فرزندآوری موجب استحکام بنیان زندگی، آرامش روانی و قوت قلب زوجین می‌شود و در سطح کلان اجتماعی، زمینه‌ساز تولد نسل جوان، پویا و قدرتمند است. این امر نه تنها به پیشرفت و اقتدار ملی می‌انجامد، بلکه در تداوم نسل مصلح و زمینه‌ساز ظهور حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) نیز نقش بسزایی ایفا می‌کند. این مقاله با روش توصیفی و با استناد به منابع معتبر دینی، شامل آیات قرآن کریم و روایات معصومان (علیهم‌السلام)، درصدد تبیین اهمیت و جایگاه راهبردی فرزندآوری است. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است که قرآن کریم با تعبیر زیبا و ستایش‌آمیز، به موضوع فرزند و نسل پرداخته و دعا‌های انبیا برای درخواست فرزند صالح، گواه ارزشمندی این مسئله در فرهنگ قرآنی است. همچنین، تأکیدات ائمه اطهار (علیهم‌السلام) بر ازدواج و تکثیر نسل، بر اهمیت عمیق این سنت الهی صحه می‌گذارد. این تحقیق بر آن است تا با واکاوی این ابعاد، بر ضرورت بازتعریف و نهادینه‌سازی فرهنگ فرزندآوری در جامعه تأکید نماید.

کلید واژه‌ها: فرزندآوری، قرآن کریم، خانواده، تمدن‌سازی، زمینه‌سازی ظهور.

^۱. طلبه سطح ۲، حوزه علمیه امام حسین (علیه السلام)، چالوس

مقدمه

مساله فرزند آوری و اهتمام به نسل، یکی از مهمترین زوایای زندگی بشر بوده است. فرزند آوری عبارتست از: ایجاد نسلی مصلح و سرمایه بندگی الهی. از همین رو خداوند، میل و حبّ به فرزند را در ذات بشر نهادینه کرده و همه ادیان الهی انسان را به تبع ذات او به داشتن فرزند ترغیب نموده است. دین اسلام نیز، در قالب آیات قرآن و روایات معصومین علیهم السلام، امر به فرزندآوری داشته و بر محاسن بسیار آن صحنه گذاشته و علاوه بر تحسین نفس عمل فرزندآوری، تعدد و تکثر آن را که پایه کمی جامعه را تشکیل می‌دهد، مورد توجه قرار داده و در صورت تحقق شرایط، دستور به ازدیاد نسل و تکثر جمعیت داده است. (محمّدی بتول، نشریه حقوق و مطالعات سیاسی، www.samipubco.com)

دعای حضرت ابراهیم و حضرت زکریا (علیهم السلام) برای فرزندآوری در سنین پیری و بشارت الهی بر اجابت دعای آنها نشانه اهمیت این موضوع دانسته‌اند. فرزندآوری و ازدیادجمعیت از دیدگاه اهل بیت علیهم السلام هم در گروهی از روایات دلالت بر این دارند که، کثرت اولاد مسلمین موجب افتخار رسول الله صلی الله علیه و آله در قیامت است (حر عاملی، وسائل الشیعه، جلد ۲۰، صفحه ۱۴).

در روایات، به شدت بر ترغیب به ازدواج و فرزندآوری و اهداف متعاقب این دو مورد تاکید دارد. خداوند در آیه ۶ سوره شورا می‌فرماید: "ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ عَلَيْهِمْ وَ أَمَدَدْنَاكُمْ بِأَمْوَالٍ وَ بَنِينَ وَ جَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرَ نَفِيرًا". پس شما را بر آنها چیره می‌کنیم و شما را به وسیله دارایی‌ها و فرزندان کمک خواهیم کرد و نفرات شما را بیشتر از دشمن قرار می‌دهیم.

در اینجا می‌بینیم که، زیادی فرزندان به عنوان یکی از اسباب امداد و یاری الهی معرفی شده است. (آئین رحمت، حیدری احمد، علی غبیشاوی / فرزند آوری در آئینه روایات اسلامی، سایت: www.makarem.ir).

لذا مردم، به ویژه مسلمانان که به بقای نسل خود حساس هستند، این موضوع ازدیاد نسل مسلمانان، باید در اولویت امور قرار بگیرد و اهمیت و جایگاه فرزندآوری پررنگ‌تر شده و تمام تلاش خود را در این زمینه به کار بگیرند. تقویت جایگاه فرزندآوری در خانواده، اهمیت آن در اجتماع، همچنین تقویت آن در تداوم نسل و ایجاد جایگاهی مهم در ظهور آقا امام زمان عجل الله فرجه الشریف از جمله مهم‌ترین راههای اهمیت و جایگاه فرزندآوری است. برای ازدواج اهداف بسیاری یاد شده که از همه مهمتر، فواید نسل و فرزندآوری است. فرزندآوری، داشتن جمعیتی جوان و کارآمد، یکی از دغدغه‌های مهم جوامع امروزی است که از ابعاد و زوایای گوناگون قابل طرح و بررسی است. فرزندآوری چه از بعد دینی و چه از بعد مادی، امری ارزشمند بوده و می‌توان از آن به عنوان یک نوع سرمایه‌گذاری یاد کرد (خبرگزاری مهر، ظهوریان، مریم، جامعه شناس و خانواده درمان / سایت: www.mwhrnews.ir).

با توجه به اینکه امروزه، روشنگری‌های زیادی صورت گرفته و مقالات زیادی در این زمینه نوشته شده مانند: مقاله "زهرای بیدکی" با عنوان "اهمیت و جایگاه فرزندآوری و تاثیر آن بر سلامت روانی خانواده" که محقق در این مقاله، نظر اسلام را نسبت به فرزندآوری و فواید و آسیبهای خودداری از آن را بررسی می‌کند. لذا تشخیص جایگاه فرزندآوری برای عامه مردم دشوار گردیده است. به خاطر اهمیت بالای این مسئله و شناخت فرزندآوری، محقق، به دنبال آن است تا اهمیت و جایگاه فرزندآوری را در اندیشه معصومان تبیین نماید و جایگاه آن را ارزشمند دانسته و به طرق مختلف اهمیت آن را به مردم بشناساند و آگاهی دهد و تمام تلاش خود را در ایجاد و تقویت جایگاه فرزندآوری در جامعه به سوی سلامت و امنیت سوق دهد. موضوع این مقاله همواره مورد توجه پژوهشگران بوده و آثار علمی متعددی در این زمینه جهت آگاهی دادن به مردم در راستای جایگاه فرزندآوری نوشته شده است. البته آثاری که تاکنون در این زمینه نوشته شده به طور کامل و جامع به مسئله مورد نظر پرداخته است؛ اما این مقاله درصدد است، تا به روش توصیفی و با مراجعه به منابع معتبر دینی و به طور جامع و مستقل به اهمیت و جایگاه فرزندآوری بپردازد و با استفاده از دستورات دین مبین اسلام و اندیشه معصومان علیهم السلام پیشنهاداتی مفید در جهت فرزندآوری ارائه دهد که اهمیت فرزندآوری در خانواده و در اجتماع همچنین

جایگاه فرزند در خانواده و اهمیت آن در تداوم نسل و در ظهور آقا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف راههایی است که می‌توان به کمک آنها به اهمیت و جایگاه فرزندآوری پرداخت.

۱- اهمیت و جایگاه فرزند آوری در خانواده

فرزندآوری و تشکیل خانواده، از جنبه‌های مهم زندگی به شمار می‌آیند. فرزند در خانواده ایرانی از اهمیت زیادی برخوردار است. اصولاً در خانواده ایرانی قبل از ازدواج در رابطه با تعداد فرزندان و شرط و شروطهای بچه‌دار شدن صحبت می‌کنند. تاثیر فرزندآوری در رابطه خانوادگی بسیار مشهود است. فرزندآوری یک پدیده فردی نیست که انتخاب شخصی زوجین باشد، بلکه یک رویداد و اتفاق اجتماعی است که عوامل متعددی را تحت تاثیر قرار می‌دهد، این عوامل شامل: مسائل اقتصادی فرهنگی، اجتماعی و روانشناختی است. (سایت ایلنا : https://www.ilna.ir/tiny/news_2474131).

پیامبر اکرم صلی الله می‌فرمایند: "تتاکحوا تناسلوا تکثرو فانی آباهی بکم الامم یوم القیامه ولو باسقط". ازدواج کنید و تولید نسل کنید و زیاد شوید که من در روز قیامت به شما مباحثات می‌کنم، حتی به طفلی که سقط شده باشد (بحار الانوار، جلد ۴۴، ص ۱۶۹).

فرزندآوری در نگاه دینی، جایگاه والایی دارد و نگرش مثبتی با آن وجود دارد. یکی از هدف‌های اساسی تشکیل خانواده فرزندآوری و افزایش نسل است. در بسیاری از آیات و روایات معصومان علیهم السلام از فرزند، با تعبیری زیبا یاد شده است، مانند: مایه ی امید و خوشبختی، نور چشم، نعمت الهی، هدیه ی الهی، میوه ی دل، یاری کننده، علت ثواب و پاداش اخروی و رحمت و غفران الهی، باعث خیر و برکت، باعث قوت قلب و شکفتگی است (پناهی علی احمد، نگاهی به فوائد و آثار فرزند آوری و فرزند پروری در آموزه های دینی با رویکردی اخلاقی).

امام سجاد علیه السلام می‌فرمایند: "فرزند چیز خوبی است، اگر زنده باشد دعا کننده‌ای آماده است و اگر بمیرد شفیع حاضر است. (مستدرک الوسائل، جلد ۲، ص ۳۸۹).

فرزندآوری سبب نشاط و سلامت روانی والدین می‌شود. فرزندان با رفتار و شوری که دارند به خانه و والدین شادی و نشاط می‌بخشند. یکی از عوامل مهم فرزندآوری، کاهش افسردگی و استرس والدین می‌شود. انگیزه و شور بزرگ کردن فرزندان، حضور بچه‌ها همیشه همراه والدین خواهد بود. ورود فرزند به خانواده گرما را وارد خانه می‌کند. با به دنیا آمدن فرزندان امید و آرزو در والدین افزایش می‌یابد. والدین هر کاری برای برآورده کردن نیازهای فرزندان می‌کنند، آنها هر فعالیتی را به امید فرزندان و فراهم کردن آینده بدون نقص انجام می‌دهند. آنها امید به زندگی و آینده دارند، کسانی که امید به زندگی بالایی دارند بیشتر از بقیه افراد عمر می‌کنند. خانواده‌های دارای فرزند از زندگی بیشتر لذت می‌برند. احساس خوشحالی و خوشبختی دارند. فرزندآوری برای والدین از اهمیت بسیاری برخوردار است، حتی برخی فرزند را، برای خانمها لازمه سلامت جسم و روان آنها می‌دانند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند: "ای خانم (که فارغ شده‌ای)، تمام گناهان گذشته‌ات را بخشیدم (مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۵۶). وجود فرزند و تربیت آنها در شخصیت والدین تاثیر گذار است. خصوصا والدینی که با مطالعه و آموزش به تربیت فرزندان خود می‌پردازند. فرزندان با اجتماعی شدن، شایستگی و صلاحیت والدین را افزایش می‌دهند و بر اعمال نفوذ والدین نیز می‌افزایند. به طور کلی، فرزند سبب اجتماعی شدن والدین می‌شود. (سایت ایلنا: <https://www.ilna.ir/tiny/news>).

امام سجاد علیه السلام می‌فرمایند: "من سعادة الرجل ان يكون له ولد يستعين بهم". از خوشبختی مرد این است که فرزندانی داشته باشد که یاورش باشند (الكافي، جلد ۷۸، ص ۱۹۷).

وجود فرزندان، نه تنها شالوده زندگی دنیوی را استحکام می‌بخشد، بلکه عامل موثری در رشد و تعالی والدین بعد از مرگ نیز خواهد بود. شواهد نشان می‌دهد که افراد بهره‌مند از حمایت معنوی، از سلامت روانی بهتری برخوردارند. حمایت معنوی، نقش بسزایی در بهداشت روانی افراد دارد. تعالیم اسلام در این قسمت بسیار گسترده و قابل توجه است. از توصیه‌های موکد در آموزه‌های دینی، احسان، محبت، انفاق، صله رحم و دعا در حق همدیگر است. یکی از مواردی که فرزندان می‌توانند در تقویت بهداشت روانی والدین نقش داشته باشند حمایت معنوی از والدین

نزدیک شدن به صراط مستقیم استفاده کند و در این میان با شناخت و معرفت به صاحب عصر (علیه السلام)، گام‌های خود را مهدوی قرار دهد. جوان مهدوی به دنبال آن است که محبوب‌ترین قدم‌ها را برای خالق محبوب خود بردارد و در این میان یاریگر مولای غائب خود گردد. مهدی باوری عقیده‌ای ریشه‌ای و اساسی در خانواده است که می‌تواند مسیر حرکت خانواده را جهت بخشیده و نقش‌ها و وظایف خانگی را برای هر فرد مشخص گرداند و یکی از اهداف مهم ازدواج، تداوم نسل بیان شده چرا که نهاد خانواده همواره از طریق تولید نسل، بقای نسل بشر را تضمین کرده است. پیامبر عزت و رحمت (صلی الله علیه و آله) می‌فرمایند: "خانه‌ای که کودکی در آن نباشد برکتی در آن نیست". و همچنین می‌فرمایند: "فرزند بخواهید و آن را از خداوند طلب کنید که فرزند مایه‌ی روشنی چشم و شادی قلب است". طبق حدیث پیامبر (صلی الله) ، فرزند خواستن از خداوند دعایی است که شیعیان برای آن امر شده‌اند؛ این گونه است که پدر و مادر مهدوی، خود را اسیر فرد محوری نکرده و به فکر آوردن فرزندان مهدوی خواهند بود. در حدیثی، پیامبر اکرم (صلی الله) می‌فرمایند: "فرزندان خود را زیاد کنید تا فردای قیامت به واسطه کثرت شما بر دیگر امم افتخار کنم". بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت؛ جمعیت، افتخار نبوی است و امید مهدوی را به دنبال دارد (قاسمی، فاطمه، نقش مهدی باوری در فرزندآوری، سایت تبیان: <https://articl.tebyan.net>).

بنابراین، نقش جوانان در ظهور منجی عالم بشریت حضرت مهدی (عجل الله تعالی) بسیار اهمیت دارد. با نگاهی به روایات در خواهیم یافت که سربازان امام زمان جز اندکی محدود از آنها همگی جوان هستند. آنان پا در رکاب منجی بشریت حرکت می‌کنند و جهان را پر از عدل و داد خواهند کرد؛ لذا اگر منتظر واقعی هستیم، باید فرزندآوری را سرلوحه عمل خود قرار دهیم، تا نسل جوان برای آینده فراهم کنیم و هدف اصلی ما از فرزندآوری ایجاد نسلی مومن و مهم‌تر از آن تربیت زمینه سازان ظهور و سربازانی برای امام زمان (عجل الله تعالی) می‌باشد، با وجود مسائل و مشکلات اقتصادی و فرهنگی زیاد و با توجه به تاکیدات مقام معظم رهبری که فرمودند: "فرزندآوری یک مجاهدت است"، با کمک و لطف خدا دین خدا را یاری کنیم (گودرزی، مهدی چند نکته مهم پیرامون اهمیت و ارزش فرزند آوری در دین مبین اسلام، خبرگزاری مهر، www.mizanonline.ir).

نتیجه

فرزندآوری در قرآن و احادیث معصومان (علیهم السلام)، امری پسندیده شمرده شده است. در روایات به شدت بر ترغیب به ازدواج و فرزندآوری و اهمیت و جایگاه آن تاکید و سفارش شده است. دین مبین اسلام، هدف تشکیل زندگی و خانواده را، ایجاد آرامش در انسان ها و پیدایش محبت و مودت در زوجین دانسته و فرزندان را از ارکان مهم خانواده محسوب می دارند.

انتقال ارزش ها و باورهای جامعه دینی به فرزندان و پرورش نسل منتظر، در سایه محبت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) مانند ارزش های دیگر از کارکردهای خانواده است؛ لذا با توجه به اهمیت فرزندآوری ضرورت دارد، مردم به ویژه مسلمانان که نسبت به سرنوشت خود و فرزندان شان حساس هستند، باید تمام تلاش خود را در امر فرزندآوری به کار بگیرند و در این زمینه جهاد کنند.

اهمیت و جایگاه فرزندآوری بدین صورت بررسی می شود:

۱_ بر اساس اندیشه معصومان (علیهم السلام) فرزند، نعمت و هدیه الهی، علت ثواب و پاداش اخروی و رحمت و غفران الهی، باعث خیر و برکت، باعث قوت قلب، باعث استحکام خانواده، رضایتمندی از زندگی، توسعه ی رزق، کسب معنویت و رضایت الهی را به همراه دارد.

۲_ بنابر اندیشه معصومان (علیهم السلام) افزایش موالید، زمینه ساز تحقق آرمان دین خدا و پیامبر مهربانی و پر شدن زمین از یکتاپرستی و عدالت است. فرزندآوری و افزایش نسل جوان، جامعه را قدرتمند، فعال و باورمند با اهداف بلند نظام اسلامی تبدیل خواهد کرد.

۳_ بر پایه اندیشه معصومان (علیهم السلام) داشتن فرزند و باقی گذاشتن نسل، برای هر مسلمانی یک امر پسندیده و نیکو است. با تداوم نسل، جامعه به سمت نسلی مصلح، مقتدر و باورمند برای آبادانی و پیشرفت آینده کشور و سرمایه بندگی الهی پیش خواهد رفت.

۴_ بنابر اندیشه معصومان (علیهم السلام) ، فرزندآوری و ازدیاد نسل شیعه، افتخار نبوی است و امید مهدوی را به دنبال دارد. سربازان امام زمان پا در رکاب منجی بشریت حرکت می کنند و جهان را پر از عدل و داد خواهند کرد. پس ، با کمک و لطف خدا ،دین خدا را یاری کنیم.

فهرست منابع

* قرآن کریم

۱. نهج البلاغه، ترجمه محمد دشتی، حکمت ۱۴۱، انتشارات اسوه، ۱۳۸۷.
۲. حرّ عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، قم، موسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۴۱۲.
۳. شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، انتشارات جامعه مدرّسین حوزه علمیه قم.
۴. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ترجمه؛ صادق حسن زاده، تهران، قائم آل محمد، ۱۳۸۵.
۵. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، مترجم؛ گروه مترجمان؛ نهاد کتابخانه های عمومی کشور، تهران، موسسه انتشارات کتاب نشر.
۶. نوری طبرسی، حسین، مستدرک الوسائل، قم، موسسه آل البيت عليهم السلام، ۱۳۹۲.
۷. پناهی، علی احمد، نگاهی به فوائد و آثار فرزندآوری و فرزند پروری در آموزه های دینی با رویکردی اخلاقی، پرتال جامع علوم انسانی : www.ensani.ir
۸. تراشیون، سید علیرضا، اهمیت فرزندآوری در قرآن و روایات، سایت ایمانور: www.imanoor.com
۹. حیدری، احمد، غیثاوی، علی / فرزندآوری در آئینه روایات اسلامی، سایت آئین رحمت : makarem.ir
۱۰. رستمی چورتی، سجاد، فرزندآوری از دیدگاه قرآن و ائمه اهل بیت (علیهم السلام)، سایت راسخون :

۱۱. محمدی، بتول، فرزندآوری از دیدگاه قرآن و ائمه اهل بیت (علیهم السلام)، نشریه حقوق و مطالعات سیاسی، <https://jlps.samipubco.com>
۱۲. ظهوریان، مریم، جامعه شناس و خانواده درمان، خبرگزاری مهر: mehrnews.com
۱۳. گودرزی، مهدی، چند نکته مهم پیرامون اهمیت و ارزش فرزند آوری در دین مبین اسلام، خبرگزاری میزان.
۱۴. موسوی، سید حسین، مقاله اول؛ فرزند آوری و افزایش جمعیت در اسلام (بخش اول و دوم)، مقاله دوم؛ آثار و برکات فرزندآوری در نگاه شرع و عقل، سایت کیهان: www.kayhan.ir
۱۵. قاسمی، فاطمه، نقش مهدی باوری در فرزندآوری، سایت تبیان: www.tebyan.net
۱۶. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار مقام معظم رهبری www.khamenei.ir
۱۷. پایگاه اطلاع رسانی بلاغ / ارزش فرزند آوری از دیدگاه امام موسی کاظم (علیه السلام)، www.balagh.ir
۱۸. خبرگزاری فارس، نقش خانواده در انتقال محبت آقا امام زمان (عجل الله تعالی) به فرزندان : www.farsnews.ir
۱۹. خبرگزاری جمهوری اسلامی، ایرنا، فرزندآوری و لزوم باز شدن گره های اقتصادی و فرهنگی : www.iran.ir
۲۰. سایت ایلنا www.ilna.ir